

dolg in do 150 črevljev širok. Po Karolu IV. je bil Večeslav*) poslédnji kralj, stanujoč v Gradčánskej palači, in za njim njega brat Žigmunt. Do Rudolfa II., — ob začetku habsburškega vladanja — živéli so ondúkaj njega naméstniki, in je bila tudi zemska pisarna do tridesetne vojne. Rudolf II., prvi vladar habsburškega rodú, presélil se je bil v Gradčáne, ker je pri sebi imel tudi slavna zvezdoznanca, Keplerja in Tiho-de-Brahe-ja, ker se je sam bával mnogo z zvézdami, dokler nij bilo vojne mej protestántsko zvézo in mej katoliško združbo (ligo). V tem građu je bil Rudolf I. prisiljen podpisati svobodsko pismo češke kraljevine. Brat Matija mu je vzél nekoliko države ter ga pozneje prosil, da bi mu dal ves préstol, kar se je tudi zgodilo. Rudolf je umrl v zlatej Pragi. Mnogo penéz je potrošil na olupšávanje Gradčánskega poslópja. Nekoliko mésecev je v Gradčánih živel tudi némški voléči knez Friderik, s podsméhom imenován „zimski kralj,“ v cerkvi sv. Vida vénčan v češkega kralja. Po tridesetnej vojni so se bili glavárji katoliške združbe naselíli v Gradčáne.

Iz kraljeve rodovine nij od tega časa dalje uže nihče prebival v Gradčánskej dvorani do cesarja Ferdinanda I., kateri se je bil semkaj presélil, odavši avstrijski préstol zdanjemu cesarju našemu Francu Josipu.

Studenci.

Studenci ali vreli vró na raznih krajih izpod zemlje. Največ jih je ob potočji in znojži gorá; nahajajo se pa tudi vrh hribov ali vsaj blizu njega, po ravninah in nižavah, po močvirjih in ob morskem obrežji in celó na tleh rek, jezer in morij. Skoro vsi studenci napajajo se z vodó, ki prihaja z dežjem, s snegom, z rôso, s točo in s sodro iz ozračja na zemljo. Voda se izgublja v zemljo, leze z višjih krajev v niže, kjer se dalje ali pa nič ne mudí, ter vrè iz zemlje. Nekateri studenci se napajajo tudi v više stoječih jezerih, nekateri pa v bližnjih rekah, drugi pa tudi v podzemeljskih vodoshrambah, v kotlinah z vodo napolnenih. Nekateri studenci tekó močnó, nekateri slabeje, nekateri pa včasi močneje, včasi pa slabeje, ali pa še celó usahnejo. Studenci, ki le včasi tekó, so začasni studenci; začasnim studencem, ki tekó le ob močnem deževji, pravimo hudourniki; tistim studencem pa, ki počasi pojemajo ali pa h kratu prenehajo, pravimo presihajoči studenci.

*) Staroslovénski obraz tega imena je imel hohník, ter je slúl: „Venšteslav“, od koder je tudi némško ime: Wenzeslaus, Wencel, in češki (a ne novoslovénski) obraz je: Vaceslav, ter okrajšan: Vaclav (namesto: Vacslav), kajti za staroslovénski hohník „en“ ima Čeh po navadi „a“, na pr. staroslovénski je: pent'k, sventyj, češki je: patek, svaty, a novoslovénski je ondúkaj „e“: pétek, svéti (der Heilige). Dalje, namesto staroslovénskega „št“, kadar je ta „št“=„tj“, ima Čeh vedno „c“, na pr.: staroslovénski je: „mošt“, „nošt“, „pešt“, češki je: moc, noc, pec, a novoslovénski je ondúkaj (po večini tega naroda) „č“: moč, noč, peč. To nas uči, da je staroslovénsko ime: Venšteslav (češki: Vaceslav, Vacslav, Vaclav) nam Slovénom treba izrékati: Večeslav (príglas je na družem „e“), o čémer je nam svedok Stírec, ki še zdaj (ohranivši stari hohník) govori: „svéti Venčésel“, namesto: Venčéslav, Večéslav. — To se je povedalo zató, ker je obče znano, da večina Slovénov ne vé, kakšen je bil tega imena prvotni obraz ter kakó ga je izrékati po svojstvu našega naréčja.

Studenci so mrzli, hladni, vlažni, topli, ali pa še celó vroči. Najhladnejši so óni studenci, ki izvirajo blizu snežnikov in lednikov. Da so studenci, bolj topli in nekateri bolj hladni, ravná se po raznih prírodnih razmérih. V obče se njih toplina ravná po zemljepisnej šírjavi in po podnebji tistega kraja, v katerem izvirajo, še bolj pa po toplini kamenja ali zemeljskih skladov v ónih globočinah, iz katerih prihajajo. Iz globokejih krajev pod zemeljsko skorijo ko njih voda prihaja, tem toplejši so, ker se toplina rédoma množi proti zemeljskemu središču. Vroči studenci nahajajo se največ blizu gorečih ali ugaslih ognjenikov.

Popolnem čiste vode ni na svetu. Najbolj čista voda je dežníca in snežníca. Studenci imajo v sebi razne snóvi. Toplina studencev ima mnogo upliva na množino v njih raztopljenih snóvin; v obče jih imajo topli mnogo več v sebi nego mrzli. Nekateri studenci so zdravilni, posebno nekateri mrzli in gorki. Zdravilni studenci so pa največ tisti, ki imajo mnogo tujih snóvi v sebi, zvlásti raznovrstnih rudnin, in se imenujejo rudníce. Rudníce se imenujejo po tvarini, katere imajo največ v sebi. Take so: apnena voda, kremenčeva voda, kislá voda ali slatina, slane vode ali slaníce, grenke vode ali grenčice, galúnate vode, vitrijolne vode, bakrenaste vode, solitarne vode, žvepleno-kisle vode, jodne vode i. t. d.

Otročje igre

v pésecah.

I.

Črno kravo, mólzo našo
Gregor žene v lóg na pašo,
Star pastír in pogonjič,
Ne bojí se vólka nié;
Leskováčo je prijél,
Čádi zvóneec sam pripél.
Zvóneec póje prelepó,
Gregor glúh je na uhó,
Gregor glúh je na obé,
Kar najbólje sam on vé:
Krávico za rép drží,
Da je kám ne izgubí.
Príde krava do brvíce,
Do brvíce, do vodíce,
Nápojí se ter napáse.
Tankaj mlada trava rase.
Pási, pasi, krávica!
Kjer je mehka trávice;
Mléka dosti nam podéli:
Dvé čebríci,
Dvé keblíci,

Drôbno kašo z njím zabéli!
Mléčna kaša, mati naša
In otročja sládká paša!

II.

Vóli ženem vitorôge,
Vsák po štíri ima nóge.
V góbov jarem jih vklenímo
In brez kámbe naprezímo,
Da nam kóla križevátna
Zakričíjo trdovrátna:
Prédnja préma, zádnja préma
Cvíli, vpíje, sála néma;
Pólza drgne sóro,
Kadar léze v góro;
Potogláva *) so kolésa;
Prégelj néhče do ojésa!
Rés gospódska, dobra kóla,
Bóg pomágaj nam iz dóla!
Hèj, rusín, od sebe, bú!
Dáleč je še do domú;
Hèj, rusín, od sebe, bú!

M-I.

*) Potogláv o je koló tedáj, kadar je tóli végasto, da se zvráča zdaj na vnénjo, zdaj na notranjo strán, ako teče.